

др Стеван Ђорђевић,
редовни професор Правног факултета у Београду

ПРИВРЕМЕНОСТ УСТАВА, ПРАВО НА САМООДБРАНУ И МЕЂУНАРОДНОПРАВНИ КОНТИНУИТЕТ ДРЖАВЕ

На почетку ћу рећи, и мислим да је то часније, да нисам сагласан са основним порукама својих претходника у досадашњој расправи. Истовремено не желим да оповргнем оне критике које су оправдане са становишта правне технике доношења устава. Овај нама предочени уставни текст ценим и посматрам у склопу трију полазишта:

1. Овај устав је *привремени*, настао у посебним нередовним условима у којима се налазимо. Чини ми се да је то требало рећи у самом тексту устава *јасно* и *отворено*. Тиме би се бар донекле амортизовала критика, а његово коначно уобличавање оставило за касније. Рађен на брзину, изражава прелазно стање у којем се ствара трећа југословенска држава, у почетку федерација република Србије и Црне Горе, те отвара могућност за касније приступање (у различитим облицима) других делова раније југословенске државе, али пре свега српског народа ван територије новопроглашене Савезне Републике Југославије. Можда је било могуће да се и другим актом (нпр. свечана декларација и сл.) пружи правни основ за расписивање савезних избора и конституисање највиших савезних органа (скупштина, шеф државе, влада и др.). Журба која се при том показује је, по мом мишљењу, политички оправдана, а правно основана и утемељена. Разлоге ове врсте досадашњи учесници у расправи су пренебрегли, те уставни текст одбацују *a limine*, не водећи рачуна о објективном стању. Не браним уставни текст као дуговечан, али је још горе чекати и оставити нову југословенску државу, за један још неизвесан период, без легитимних органа.

2. По мом мишљењу, хитњу у доношењу устава, са свим манама које такав рад прате, правдам јер произлази из *права рада и државе на самоодбрану*, општеприхваћеног начела међународног права. На то имају право републике Србија и Црна Гора и српски народ (Срби и Црногорци) у њима, чије су улога и жртве поднете у првом и другом светском рату за стварање југословенске државе познате. То је *право нужде*, право да се брани своја држава, своје постојање. Уверен сам да две трећине народа у републикама Србији и Црној Гори одобравају и подржавају овако срочени Устав у његовим основним одредбама и одређењима.

3. Трећа напомена односи се на међународноправни континуитет југословенске државе. Случај је хтео да сам пре безмало 30 година у овој

кући бранио докторску дисертацију на ову тему, под насловом: *О континуитету држава с посебним освртом на међународноправни континуитет Краљевине Југославије и ФНРЈ*. Уверен сам да ће за неколико година опет бити брањена теза о међународноправном континуитету друге и треће југословенске државе, тј. да ће Савезна Република Југославија, без обзира на све сметње које јој се чине и које ће се тек чинити, бити настављач и наследник досадашње југословенске државе. Чини ми се да се недовољно уочава чињеница да неко жели стање *tabula rasa*, тј. да се брише историја, да се у корену затре помен на југословенску државу, да све републике почну отпочетка. Ту се, по мом мишљењу, поред осталих битних елемената (спољни и унутрашњи чиниоци), налази кључ проблема. То је могуће за неке југословенске републике - новостворене субјекте међународног права - које тај међународни персоналитет до тада нису ни имале. Зашто би историја Србије и Црне Горе била брисана; оне су још давне 1878. године на Берлинском конгресу признате. Не желим овде да Вам одузимам време навођењем на стотине међународноправних аката, двостраних и вишестраних међународних уговора, успостављених дипломатских и конзуларних односа, учешћа на хашким мировним конференцијама пре првог светског рата и др., које су имале Краљевина Србија и Краљевина Црна Гора. То је реалност. И, као што смо имали међународни континуитет између Краљевине Србије и њој присаједињене Краљевине Црне Горе и прве југословенске државе после првог светског рата, па се то поновило за југословенску државу пре и после другог светског рата, овај устав о којем данас расправљамо, и чије битне одредбе браним, основни је акт којим се проглашава основно државно устројство и правно санкционише континуитет југословенске државе, без обзира на њен територијално скраћени део. Њиме се ствара мост и, независно од наших субјективних критика појединих одредби, овај устав, као такав, треба прихватити. Не може се брисати историја Србије и Црне Горе и свака веза са досадашњом југословенском државом зарад неких нама туђих светских посебних интереса.

При руци су ми и показујем овом приликом *Анале Правног факултета* из 1971. и 1973. године, посвећене уставним расправама, на шта желим да подсетим учеснике у расправи. Ту заиста има много тога што баца светло на наше данашње прилике.

Три напомене које сам у почетку назначио су: привременост савезног устава од 1992, право на самоодбрану којим се правда његово доношење и међународноправни континуитет југословенске државе. У том светлу гледам на манљивости текста који је пред нама, на које су с правом у неким појединостима указали досадашњи учесници у расправи.

На крају бих рекао и то, не упуштајући се у ближа објашњења, да се у уставном тексту нашло места и за поједина позитивна решења о хијерархији унутрашњих и међународних правила, тј. о односу унутрашњег и међународног права, о људским правима и њиховом поштовању и сл., што смо ми, који се професионално бавимо том облашћу, одавно предлагали у досадашњим југословенским уставима после другог светског рата.